

and problems is a kind of shield that will protect the originality of the Ukrainian mass literature from leveling in the modern globalization space. It is proposed to interpret it as a strategic driving force in the development of other dimensions of culture.

**Key words:** mass literature, globalization, fiction, historical memory, national identity.

*Віра Просалова,  
д-р філол. наук, проф.*

### ВІД "ЗАПИСОК БОЖЕВІЛЬНОГО" МИКОЛИ ГОГОЛЯ – ДО НОТАТОК НА АЙФОНАХ: ПОЕТИКА ЖАНРОВОЇ НОМІНАЦІЇ

Предметом спостережень обрано таку авторську жанрову номінацію, як записки, що служить маркером вузької моделі інтертекстуальності, свідомо спланованої автором і розпізнаваної читачем, адже вона винесена в заголовковий комплекс твору. Звернення до форми записок дозволяє письменникам вільно реалізувати творчий задум, акцентувати автобіографічний характер зображеного, оповідну манеру викладу, особистий погляд на людей і світ. Записки приваблюють читачів правдивістю, сповідальним характером нотаток, відвертістю, відсутністю канонічної форми, вільною манерою викладу.

**Ключові слова:** записки, жанрова номінація, поетика назви, оповідь, інтертекстуальність, маркер інтертекстуальності.

*"Я живу у світі чужих слів, і все моє життя  
є орієнтацією в цьому світі, безкінечно  
різноманітною реакцією на чужі слова..."*

Михайло Бахтін

Авторська жанрова номінація, винесена в заголовковий комплекс, служить розпізнавальним сигналом для читача, який має вирішити, чи читатиме він цей твір, чи відкладе до іншого часу. Жанрові номінації відсилають читача до масиву подібних текстів.

Метою пропонованої статті є з'ясування значення та функціональне навантаження такої жанрової номінації, як "записки", що актуалізує взаємодію художніх текстів, простежити, як корелюються твори, названі "записками", з вузькою моделлю міжтекстової взаємодії. При цьому враховуємо, що саме інтертекстуальність дозволяє запобігти вузькому прочитанню художнього твору, який у згорнутому чи більш розгорнутому форматі містить інформацію про інший літературний феномен.

Розмежування широкої та вузької моделей інтертекстуальності змушує конкретизувати вибір емпіричного матеріалу для дослідження. Широке тлумачення інтертекстуальності з позиції читання пропонує, наприклад, Умберто Еко, який вважає реципієнта активним інтерпретатором тексту, адже він залучає для розуміння та інтерпретації свої знання попередньої культури.

За допомогою особливих маркерів автори роблять інтертекстуальність помітною, розпізнаваною для читача. У сучасних письменників нерідко маркером міжтекстової взаємодії постає жанрова номінація, винесена в заголовковий комплекс твору: "Записки Тані М." Галини Гордасевич, "Записки Білого Пташка" Галини Пагутяк, "Записки пройдисвіта" Юрія Винничука, "Записки українського самашедшого" Ліни Костенко, "Записки на зап'ястях" Лесі Воронюк, "Заручник спокуси, або Записки гламурного коханця" Олександра Горобця. Назви перерахованих творів підтверджують, що "записки" здебільшого вказують на їхнє авторство. Цей жанровий маркер орієнтує читача на достовірність (іноді фактографічність) опису подій, особистісний характер рецепції, сповідальність, уривчастість і фрагментарність записів. Для визначення функціонального навантаження номінації спробуємо зіставити твори, названі записками, з моделями інтертекстуальності.

Моделі інтертекстуальності відрізняються об'єктом: широка модель охоплює будь-який спосіб міжтекстового зв'язку, що може реалізуватися як вербальними, так і невербальними засобами, вузька модель стосується свідомо маркованих автором міжтекстових зв'язків. Широка модель інтертекстуальності загалом характеризує принцип функціонування культури,

вузька – обмежує коло спостережень і дозволяє виявити ознаки діалогу автора з культурною традицією.

Українські літературознавці віддають перевагу вузькій моделі інтертекстуальності. "Говорити про функціонування інтертекстуальності у творах художньої літератури слід, насамперед відмежувавшись від бартівського широкого трактування цього явища, від його концепції "інтертекстуальності без берегів", оскільки за такого підходу передбачається вільна гра текстів та ігнорується авторська інтенція, тобто у постструктуралістських теоріях інтертекст "не функціонує", а розчиняється у нескінченності текстового простору, – підкреслює Мар'яна Шаповал. – Якщо ж розглядати це явище і з боку автора, і з боку читача, у його креативних та рецептивних компетенціях, то відкриваються ширші можливості для цікавих спостережень над міжтекстовими взаємодіями, які збагачують твір новими смислами і сприяють глибокому розкриттю творчого задуму, що, на нашу думку, є вагомою підставою для використання інтертекстуального підходу в літературознавстві" [8, 13].

Юрій Ковалів під записками має на увазі "нарративний жанр, започаткований на межі XVIII–XIX ст., у якому розповідь у формі нотаток ведеться від першої особи з притаманним їй виразним характером особистісного письма" [4, 381]. Для записок характерні оповідна манера викладу, вираження власного ставлення, діалог із собою, рефлексії з приводу побаченого, почутого чи особисто пережитого, наявність чи відсутність вказівок на час і місце дії, фрагментарність записів, що різняться обсягом і предметом нотаток.

В українському літературознавстві записки розглядають як різновид документальної (Олександр Галич, Валерія Пустовіт, Тетяна Черкашина) чи художньо-документальної літератури, як, наприклад, це робить Катерина Шахова. Ця дослідниця вважає записки "своєрідним жанровим різновидом української прози, в якому викристалізувалися основні жанрові властивості, серед яких: нарація від першої особи, своєрідний тип головного героя-оповідача, який стає автором записок, акцент на вираженні особистого ставлення письменника до зображувано-

го, достовірність, фактографічність (часто наявність автобіографічних елементів), жанровий маркер у назві, підзаголовку чи самому творі" [10, 87]. Жанру записок, на її думку, "властивий своєрідний тип самосвідомого героя, який є автором нотаток, від його імені ведеться оповідь про події, що відбулися з ним або іншими персонажами" [9, 5].

Особливістю форми записок, як вважає Валерія Пустовіт, є "відносність хронології, нерегулярність записів, фрагментарність, епізодичність, різка зміна ракурсу зображення тощо" [5, 97–98]. Дослідники також відзначили незначну часову дистанцію між подією та її фіксацією, суб'єктивність, синтетичну природу записок, що можуть сполучатися з романною чи повістєвою формою, як, наприклад, у романах "Записки Кирпатого Мефістофеля" Володимира Винниченка, "Записки українського самашедшого" Ліни Костенко.

Олег Рарицький пропонує розглядати записки як "видове наджанрове утворення, в основі якого чітко проявляється публіцистичний метажанр, що повноцінно взаємодіє з художньо-документальними жанрами й іншими різнорідними вкрапленнями" [6, 50]. Дослідник вважає записки "монолітним міксованим текстом", який порушує суспільно-політичні й морально-релігійні питання, філософські проблеми.

Актуалізація жанрової форми записок передбачає відтворення як достовірного матеріалу, що, наприклад, спостерігаємо в "Записках полоненого" Олекси Кобця, "Записках солдата" Івана Багмута, "Записках каторжанина" Євгена Іваничука, "Із вогневих рубежів (записки біженця)" Миколи Тютюнника, так і творення фіктивного художнього світу з виразним суб'єктивним світом вражень, переживань, як, скажімо, в "Записках Кирпатого Мефістофеля" Володимира Винниченка, "Записках Тані М." Галини Гордасевич, "Записках Білого Пташка" Галини Пагутяк, "Записках українського самашедшого" Ліни Костенко.

Жанровою номінацією "записки" акцентовано, насамперед, авторство нотаток: за професійною приналежністю ("Записки лікаря" Вікентія Вересаєва, "Записки юного лікаря" Михайла Булгакова, "Записки консула" Івана Кулика), статусом у

суспільстві ("Записки студента" Євгена Гребінки, "Записки божевільного" Миколи Гоголя, "Записки полоненого" Олекси Кобця, "Записки каторжанина" Євгена Іваничука, "Записки солдата" Омара Бредлі, "Записки українського повстанця (В лісах Лемківщини)" Івана Дмитрика, "Записки солдата" Івана Багмута, "Записки політв'язня" Юрія Мозіля, "Записки українського самашедшого" Ліни Костенко, "Записки пройдисвіта" Юрія Винничука, "Заручник спокуси, або Записки гламурного коханця" Олександра Горобця), справжнім чи вигаданим ім'ям ("Записки Кирпатого Мефістофеля" Володимира Винниченка, "Записки Тані М." Галини Гордасевич, "Записки Білого Пташка" Галини Пагутяк). Отже, жанровою номінацією "записки", зазначеною в назві чи підзаголовку твору, письменники відсилали до подібних текстів, реалізували такий тип транстекстуальності, який Жерар Женетт назвав архітекстуальністю, маючи на увазі під цим типом жанровий зв'язок текстів.

До жанрової номінації "записки" автори вдавалися тоді, коли усвідомлювали значущість того, що відбувалося на їхніх очах. Омар Бредлі, скажімо, у "Записках солдата" розповів про воєнні дії американських військових у Тунісі, Сицилії та Західній Європі в 1943–1945 роках, намагаючись не замовчувати вияви впертості, самолюбства чи гордині. У подібних записках домінує тенденція до об'єктивного відтворення подій, хоча ця спроба могла б зашкодити кар'єрі автора чи навіть загрожувати його життю.

Ще одна важлива причина звернення до записок зумовлена потребою самої особистості в комунікації в ситуації екзистенційної відчуженості, гострого дефіциту спілкування. Автокомунікація допомагає письменникам визначитися, зрозуміти себе і світ.

У "Записках полоненого" Олекса Кобець, наприклад, відтворив враження від подій Першої світової війни, свідком і безпосереднім учасником яких він був, тому й увів у записки автобіографічні деталі: "Потім од нас одібрали все своє. Навчений у вагоні симпатичним солдатиком, я, з глибоким болем на серці, викинув у дорозі кілька дорогих листів, знищив карт-

ку Дівчини (знущатимуться нестерпно!) і потихеньку підсунув під лавку вагону моє єдине багатство – свою першу збірку незграбних, наївних віршів "Ряст", видану за рік перед тим у Каневі" [2]. Згадка про першу поетичну збірку служить підтвердженням автобіографічності нотаток, адже збігається не лише її назва, а й місце і час видання.

У "Записках на манжетах" Михайло Булгаков акцентував автобіографічний характер твору, в якому дійовою особою поставав не хто-небудь, а сам літератор Булгаков, названий опонентом "буржуазним підголоском". Автор дослівно відтворив дискусію про Пушкіна з головним редактором газети "Комуніст" – Георгієм Астаховим, який різко негативно відгукувався про поета, пропонуючи викинути на смітник його твори, не шкодуючи ярликів ні на його адресу, ні, тим більше, на адресу свого опонента. Дискусія спалахнула влітку 1920 року і завдала чимало прикрощів опальному автору, який під час перебування у Владикавказі сподівався, що зможе виїхати за кордон, проте матеріальна скрута не дозволила йому тоді реалізувати задумане. Відтворені в "Записках на манжетах" події привернули увагу цензури й унеможливили їхню публікацію, що незабаром усвідомив сам автор записок.

На початку ХХІ століття жанр записок виявився досить продуктивним, що підтверджують "Записки пройдисвіта" (2000) Юрія Винничука, "Записки українського самашедшого" (2010) Ліни Костенко, "Заручник спокуси, або Записки гламурного коханця" (2010) Олександра Горобця, "Записки на зап'ястях" (2010) Лесі Воронюк, "Із вогневих рубежів (записки біженця)" (2016) Миколи Тютюнника.

Значний резонанс в Україні викликав роман Ліни Костенко "Записки українського самашедшого" (2010). Назвою твору авторка апелювала до тих попередників (Микола Гоголь, Лев Толстой), які актуалізували дискурс божевілья, проте, окрім нього, вносила власне українські акценти в осмислення проблеми. На відміну від попередників, які скористалися заголовком-дублетом "Записки божевільного", українська авторка акцентувала національну приналежність наратора, яким виявився три-

дцятип'ятирічний програміст, який мав роботу, родину, квартиру, машину. Отже, все те, що необхідно середньостатистичній людині для щастя. Вказівкою на те, що герой – українець, авторка акцентувала ще й місце дії. Це Україна часів президентства Леоніда Кучми та Помаранчевої революції, образно названа "синім птахом з перебитими крилами, до смерті зацьвованим двоголовим орлом". Алюзія більш ніж промовиста.

"Якщо головні герої повістей М. Гоголя та Л. Толстого є прикладом осмислення деструктивного дискурсу божевілья, коріння якого – в мікросвіті самих оповідачів, протиріччях їхніх характерів та світоглядів, то Л. Костенко інтерпретує тему "самашествія" як наслідок тиску на особистість глобалізованого й сповненого світових абсурдів сучасного життя" [9, 11], – підкреслює Катерина Шахова. Поприщин із записок Миколи Гоголя, наприклад, не розумів того, що він психічно хворий, персонаж Толстого, навпаки, вважав себе божевільним, хоча насправді ним не був, а лише болісно реагував на ті подразники, які не були витворені його уявою, доки не знайшов заспокоєння у Святому Письмі та житіях святих.

Герой Ліни Костенко, переслідуваний комплексом, що він не здатний нічого змінити, невдоволений життям, зображений в інший, ніж його попередники з однойменних творів Миколи Гоголя та Льва Толстого, час. Ровесник Євгена із "Записок божевільного" Толстого, герой Ліни Костенко, щоб звільнитися від тягаря психічного перенавантаження, зумовленого інформаційним бумом, скандалами, резонансними вбивствами, зокрема Георгія Гонгадзе, катастрофами, веде нотатки, бо відчуває, що під впливом "денних кошмарів" не може подолати "фантомних болів душі", втрачає душевну рівновагу і спокій ("світ глобальний, душа не справляється" [3, 16]). Поглиблюють кризову ситуацію сварки з дружиною, яка як філолог не раз цитує Гоголя, тобто актуалізує зв'язок із попередниками.

Меншою мірою виражена традиція називання записок за місцем їхнього ведення ("Записки з Мертвого дому", "Записки з підпілля" Федора Достоєвського) чи місцем фіксації нотаток ("Записки на манжетах" Михайла Булгакова, "Записки на сер-

ветках" Гарта Каллахана, "Записки на зап'ястях" Лесі Воронюк, "Записки на айфонах" трьох Олександрів: Маленкова, Снегірєва і Ципкіна).

Леся Воронюк "Записки на зап'ястях" називає "поезією у прозі". Письменниця, як це підтверджують назви 101 нотатки, надає перевагу фіксації місця записів: "Записка на фользі", "Записка на снігу", "Записка на місяці", "Записка на піднебінні", "Записка на виноградній лозі", "Записка на останньому вагоні потяга" "Записка на сходах", "Записка в повітрі", "Записка на Філімоновій мітлі", "Записка на людині", "Записка на скляній скрині", "Записка на лапках павука" тощо, майже оминаючи темпоральні аспекти записів. У другій записці, наприклад, лише зазначено: "Сьогодні 12 лютого якогось року. Воно не дуже люте, бо відпустило вулиці, і люди поплили між їх берегами, тримаючись за бордори" [1, 10]. Лише після завершення записок уточнено час їхнього ведення: 14.02.08–23.03.10.

Натомість авторка дбає про послідовність розташування записок, підкреслюючи, що це перша, чи передостання, чи, наприклад, остання записка. Її нотатки відзначаються емоційністю, адже йдеться про сокровенне: кохання і розчарування, сумніви і віру, зближення і віддалення героїв. Низкою риторичних питань передано стан напружених пошуків відповіді на питання: "Як же стати твоїм щастям? Як же бути твоїм духом і розумом? Як же бути твоєю вірою і спогадами? Може, стати твоєю тінню, твоїм набридливим ехо? <...> Як горіти, щоб розморозити твою душу? Як хотіти, щоб ти хотів? Як засинати, щоб милувався збоку? Як прокидатися, щоб тобі хотілося прокидатися поруч? Як любити, щоби любив? Як жити..." [1, 23]. Недомовленість змушує читача намагатися дати відповідь на питання.

Микола Тютюнник, навпаки, чітко вказує час дії, почавши описувати в записках "Із вогневих рубежів" події на сході України влітку 2014 року. Письменник свідомо називає героїв твору біженцями, а не переселенцями, бо вони, як і автор, покинули власне житло не з власної волі, а внаслідок військової

агресії Росії: "Виїжджали фактично в чому були! У спортивних штанах і пляжних "в'єтнамках". Із нами лише документи, які моя дружина Людмила завше тримала у своїй сумці. А навіщо брати зайве? Не сьогодні-завтра клята війна закінчиться, і ми повернемося додому. Ну, нехай не завтра, але через тиждень-два – то вже точно! А як же, попереду День шахтаря, наше улюблене свято. Не станемо ж ми його святкувати в чужому місті, серед чужих людей..." [7, 19]. Як учасник і очевидець подій наратор передає відчуття незахищеності, непотрібності, покинутості напризволяще біженців, які не можуть знайти ні роботи, ні притулку, ні соціального захисту в державі. "Не знаю, хто таке придумав, але вважаю цей статус [тобто переселенця. – В. П.] просто образливим. Переселенці переселяються за своїм бажанням, спокійно правлячи з домашнім скарбом до інших країв. А ми ось вимушені кидати свої домівки і їхати світ за очі, аби тільки зберегти дітей та онуків!" [7, 17]. Міркування наратора підкріплені семантикою слів "біженці" та "переселенці" і відбивають – усупереч офіційній риториці – особистий погляд на перебіг подій в Україні та реакцію на них світової спільноти.

Щоб заінтригувати читача, привернути увагу до однієї з найбільших трагедій України початку ХХІ століття, автор вводить у твір "Із вогневих рубежів (записки біженця)" історію видання записок, які буцімто були знайдені в одному з вагонів потяга робітниками-путійцями і в обірваному вигляді потрапили до рук поета-початківця, який, прочитавши ці зроблені чітким розбірливим почерком записи, відніс їх до редакції. Так пояснюється обірваний початок твору ("...почалася стрільба зеніток, які стояли в самому центрі міста, у парку. Куди вони стріляли – спочатку було незрозуміло, тому що ніхто з жителів шахтарського міста до цього, мабуть, і не бачив так званих безпілотників – невеличких літальних апаратів, призначених для розвідки на території противника. Виявляється, один із таких апаратів і пролетів оце над нами" [7, 17].

Наратор, з одного боку, сумнівається в потрібності цих нотаток, а з іншого – сподівається, що його записи будуть потрібни-

ми як свідчення очевидця. Він акцентує, насамперед, невідповідність масштабів трагедії та реакції на неї міжнародних організацій: "У той самий час наш Донбас залито кров'ю, вже загинули сотні дітей (!), тисячі мирних мешканців. А ООН (організація "озабочених" націй – інакше не назвати!) лише розмірковує: як зупинити це кровопролиття, як допомогти Україні? Не краще поводитися й Рада Європи. Тієї Європи, куди особисто я не дуже й поспішаю і яку недолюблюю за її холодний розрахунок і жадобу наживи" [7, 27].

Висновки. Жанрова номінація "записки" служить маркером інтертекстуальності, адже відсилає до цілої низки творів, побудованих у формі нотаток. Звернення до форми записок зумовлене потребою творчої особистості розповісти про побачене, почуте чи пережите, розкрити свій погляд на події суспільного чи особистого життя. У назвах записок домінує фіксація їхнього авторства: за статусом у суспільстві, професією, справжнім чи вигаданим ім'ям, менша частина записок названа за місцем їхнього написання чи фіксації записів.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. *Воронюк Л.* Записки на зап'ястях (Поезія в прозі) / Л. Воронюк. – Чернівці : Книги – ХХІ, 2010. – С. 5–132.
2. Записки полоненого: пригоди і враження учасника першої світової війни / О. Кобець. – К. : Глобус, 1993. – 336 с.
3. *Костенко Л.* Записки українського самашедшого / Л. Костенко. – К. : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2011. – 416 с.
4. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / [авт.-уклад. Ю. І. Ковалів]. – К. : ВЦ "Академія", 2007. – Т. 1: А (аба) – Л (лямент). – 608 с.
5. *Пустовіт В.* Українська письменницька мемуаристика ХІХ століття: націєтворчий дискурс: автореф. дис. д-ра філол. наук: 10.01.01 / В. Пустовіт / КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – 32 с.
6. *Рарицький О.* Записки / нотатки шістдесятників: жанрова природа і художня специфіка явища [Електронний ресурс] / О. Рарицький // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки. 2015. – № 6. – С. 49–53. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro\\_2015\\_6\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2015_6_13). – Назва з екрана.
7. *Тютюнник М.* Із вогневих рубежів (записки біженця) / М. Тютюнник // Рідний край. – 2016. – № 1. – С. 16–29.

8. Шаповал М. О. Стратегії інтертекстуальності та гра свідомостей у сучасній українській драмі: автореф. дис. ... д-ра філол. наук: 10.01.06 / М. О. Шаповал / КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2010. – 36 с.

9. Шахова К. І. Записки як жанровий різновид української прози ХХ – початку ХХІ століть: еволюція, специфіка: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01 / К. І. Шахова / Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка. – К., 2015. – 18 с.

10. Шахова К. Записки як різновид української прози / К. І. Шахова // Філологічні науки. – 2015. – № 6. – С. 85–88.

#### REFERENCES

1. Voroniuk, L. (2010) Zapysky na zapiastiakh (Poeziia v prozi). Chernivtsi : Knyhy – XXI.
2. Kobets, O. (1993) Zapysky poloneno: pryhody i vrazhennia uchasnyka pershoi svitovoi viiny. Vyd. 5-e. Kyiv : Hlobus.
3. Kostenko, L. (2011) Zapysky ukrainskoho samashedshoho. Kyiv : A-BA-BA-HA-LA-MA-HA.
4. Literaturoznavcha entsyklopediia u 2 t. (2007) / [avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv]. Kyiv : Akademiia, Vol. 1: A (aba) L (liament).
5. Pustovit, V. (2010). Ukrainska pysmennytska memuarystyka XIX stolittia: natsiietvorchyi dyskurs. (Avtoreferat dysertatsii doctora filologichnykh nauk). KNU im. Tarasa Shevchenka. Kyiv.
6. Rarytskyi, O. (2015) Zapysky / notatky shistdesiatnykiv: zhanrova pryroda i khudozhnia spetsyfika yavlyshcha. Literaturnyi protses: metodolohiia, imena, tendentsii. Filolohichni nauky. 6. 49–53. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro\\_2015\\_6\\_13](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2015_6_13)
7. Tiutiunyk, M. (2016) Iz vohnevnykh rubezhiv (zapysky bizhentsia). Ridnyi kraj. 1. 16–29.
8. Shapoval, M. O. (2010) Stratehii intertekstualnosti ta hra svidomostei u suchasni ukrainskii dramy. (Avtoreferat dysertatsii doctora filologichnykh nauk). KNU im. Tarasa Shevchenka. Kyiv.
9. Shakhova, K. I. (2015) Zapysky yak zhanrovyi riznovyd ukrainskoi prozy XX – pochatku XXI stolit: evoliutsiia, spetsyfika. (Avtoreferat dysertatsii kandydata filologichnykh nauk). Kyiv. un-t im. Borysa Hrinchenka. Kyiv.
10. Shakhova, K. (2015) Zapysky yak riznovyd ukrainskoi prozy. Filolohichni nauky. 6. 85–88.

Vira Prosalova,  
doctor of philology, prof.

#### FROM "DIARY OF A MADMAN" BY MYKOLA GOGOL – TO NOTES ON IPHONES: THE POETICS OF THE GENRE NOMINATION

The author's genre nomination, such as notes, is selected as the focus of the study; notes serve as a marker of a narrow model of intertextuality, deliberately planned by the author and recognized by the reader since it is highlighted in the title complex of the work. Addressing the form of notes allows the writers to realize the creative plan to full extent, to emphasize the autobiographical nature of the depicted, the narrative manner of presentation, as well as the personal view on people and the world. The notes attract the readers with the verisimilitude, the confessional nature of the notes, the frankness, the absence of the canonical form, the free manner of presentation.

Historical, comparative and comparative-typological methods of research have been used in the article to compare the works of different authors, called "notes". It is found that the title complex enables writers to emphasize the authorship of notes mostly by the professional affiliation or the social status ("Notes of Prisoners" by Oleksa Kobets, "Notes of the Convict" by Yevgen Ivanichuk, "Notes of the Soldier" by Omar Bradley, "Notes of the Ukrainian Insurgent (in the Forests of Lemkivshchyna)" by Ivan Dmytryk), by their real or fictitious name ("Notes of the Snub-nosed Mephistopheles" by Volodymyr Vynnychenko, "Notes of Tanya M." by Halyna Gordasevich, "Notes by the White Bird" by Halyna Pagutiak), rarely by their place of reference ("Notes from the Dead House", "Underground Notes" by Fedor Dostoevskiy) or the place of notes fixation ("Notes on the Cuffs" by Mikhail Bulgakov, "Notes on the Napkins" by Hart Callahan, "Notes on the Wrist" by Lesia Voroniuk, "Notes on iPhones" by three Oleksandrs: Malenkov, Sniehirov, and Tsympkin). The writers are revealed to emphasize the form of the presentation, fragmentation, and sometimes chaos of records, the personal view of events and the world, and often – the authenticity of the depicted.

**Key words:** notes, genre nomination, title poetics, story, intertextuality, marker of intertextuality.